

Ο Νίκος Βέττας γράφει

Media: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ **Page:** 1,29 **Published at:** 06-01-2024
Author: **Surface:** 572.7 cm² **Circulation:** 14860
Subjects:

Missing Image

Ο Νίκος Βέττας γράφει για τα μη κρατικά πανεπιστήμια και την κληρονομιά του άρθρου 16

Σελ. 29

Η κληρονομιά του άρθρου 16

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ

Η απαγόρευση οποιασδήποτε εκπαιδευτικής διαδικασίας σε μια σύγχρονη κοινωνία φαίνεται παράδοξη. Εάν κάποιος επιθυμεί να διδάξει ή να διδαχθεί, πώς μπορεί να προκύπτει δικαίωμα άρνησης; Με αυτή την οπτική, η πρόβλεψη στο άρθρο 16 του Συντάγματος, πως η ανώτατη εκπαίδευση είναι μόνο κρατική, φαίνεται οπισθοδρομική. Υπάρχει και μια άλλη διάσταση παραδοξότητας. Το κρατικό μονοπώλιο στη διδασκαλία και την έρευνα, μια έννοια από μόνη της επικίνδυνη, υποστηρίζουν στη δημόσια σφαίρα κυρίως κοινωνικές ομάδες που κανονικά θα έπρεπε να είναι καχύποπτες σε μια τέτοια συγκέντρωση εξουσίας.

Η ανώτατη εκπαίδευση λειτούργησε τις τελευταίες δεκαετίες πρωτίτως ως μηχανισμός παραγωγής πτυχιών και άλλων τυπικών προσόντων. Το πλάνο εξελίχθηκε μάλλον ομαλά όσο ήταν εφικτή η μεγέθυνση του συστήματος, με διευρυνόμενη πρόσβαση σε αυτό, επέκταση στη γεωγραφική περιφέρεια και απασχόληση των πτυχιούχων κυρίως από το Δημόσιο και εσωστρεφείς επιχειρήσεις. Η χώρα γέμισε με πανεπιστήμια, αλλά με λίγες σχολές να συγκρίνονται ευνοϊκά διεθνώς. Εκτός από δημόσιους πόρους, εθνικούς και ευρωπαϊκούς, οι οικογένειες έφεραν μεγάλο μέρος του κόστους, μέσα από στήριξη των μαθητών στη διαδικασία επιλογής για τις ελ-

κυστικές σχολές ή για δαπάνες διαμονής φοιτητών.

Το άρθρο 16 χρησιμοποιήθηκε και ως άλλοθι από πολιτικές ηγεσίες και το δυναμικό της εκπαίδευσης, ώστε να αποφύγουν τις ευθύνες τους για ποιοτική αναβάθμιση. Απόπειρες ουσιαστικής βελτίωσης, όπως ο «νόμος Διαμαντοπούλου», υπονομεύθηκαν, ενώ επιμέρους προσπάθειες ακυρώνονται στην πράξη. Αντίρροπα, αναπτύσσονται άλλες τάσεις. Κυριότερη είναι η ανάγκη αλλαγής αναπτυξιακού προτύπου στη χώρα, καθώς μετατίθεται η έμφαση από την τυπική εκπαίδευση στην ουσιαστική. Ταυτόχρονα, η λειτουργία στο ευρωπαϊκό πλαίσιο και οι τεχνολογικές εξελίξεις κάνουν δυσκολότερο να λειτουργεί το ελληνικό σύστημα απομονωμένο. Προκύπτει, ασφαλώς, ότι η πρόθεση αναθεώρησης της σχετικής συνταγματικής απαγόρευσης, αλλά και θέσπισης πλαισίου λειτουργίας ξένων ιδρυμάτων εν τω μεταξύ, είναι στη σωστή κατεύθυνση.

Μπορεί όμως η ίδρυση νέων ιδρυμάτων να λύσει από μόνη της το πρόβλημα; Για να βελτιώσει την κατάσταση θα πρέπει να συνοδευτεί από ευρύτερο πλαίσιο αλλαγών. Αλλιώς και αυτή η εξέλιξη κινδυνεύει να είναι ένας ακόμη κρίκος της ίδιας αλυσίδας: ευκολότερη πρόσβαση και περισσότερα πτυχία αντί για ποιοτική αναβάθμιση και εξειδίκευση. Τα νέα ιδρύματα θα κατευθυν-

θούν φυσιολογικά όπου υπάρχουν άμεση ζήτηση και χαμηλότερο κόστος. Αυτό μπορεί να οδηγήσει και σε ανισορροπίες ή να τις εντείνει. Πολλά τμήματα της περιφέρειας μπορεί να μείνουν με ελάχιστη ζήτηση. Μέρος της τεχνικής εκπαίδευσης μπορεί να γίνει ακόμη λιγότερο ελκυστικό, αν υπάρχει εύκολη πρόσβαση σε τυπικά ανώτερους τίτλους. Τα νέα ιδρύματα πιθανώς θα είναι λιγότερο προσανατολισμένα στην έρευνα. Τέτοια ζητήματα θα χρειαστούν κατάλληλη αντιμετώπιση και σχεδιασμό.

Το κεντρικό ερώτημα είναι αν η λειτουργία νέων ιδρυμάτων, που είναι επιθυμητή, θα συνοδευτεί από τομές αναβάθμισης του σημερινού συστήματος που είναι απολύτως απαραίτητες. Εάν τα πρώτα αναπτυχθούν, ενώ τα δεύτερα έχουν δεμένα τα χέρια τους, το συνολικό αποτέλεσμα μπορεί να είναι χειρότερο από το σημερινό, ένας διαγωνισμός ελάχιστης ποιότητας. Πέρα από το ότι η πλειονότητα των φοιτητών θα είναι στο δημόσιο σύστημα, αυτό θα δίνει και τον γενικότερο τόνο.

Το πλαίσιο λειτουργίας των δημόσιων πανεπιστημίων παραμένει ασφυκτικό και χρειάζονται παρεμβάσεις. Ευελιξία στα προγράμματα, στην προσέλκυση προσωπικού, στη διασύνδεση με ιδρύματα του εξωτερικού και ουσιαστικά κίνητρα που θα ανταμείβουν καθηγητές και μονάδες με υψηλές επιδόσεις. Επίσης,

προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών, εξέλιξη κρίσιμη για την ευρωστία ιδίως των περιφερειακών ιδρυμάτων. Εκτός από πόρους και αυτονομία, κυρίως πρέπει να προχωρήσει ο εκσυγχρονισμός του συστήματος διακυβέρνησης. Αν και δεν υπάρχει περιθώριο ανθρώπινων και υλικών πόρων για να συμβεί αυτό παντού, ορισμένα ιδρύματα και σχολές θα μπορούν τότε να φθάσουν υψηλά.

Τέλος, η αναγνώριση ανώτατων ιδρυμάτων είναι, σε μεγάλο βαθμό, ζήτημα επαγγελματικών δικαιωμάτων. Η άμεση σημασία τους, για διορισμό στο Δημόσιο, τείνει να μειώνεται εφόσον το μέγεθός του υποχωρεί. Οι τεχνολογικές και οικονομικές εξελίξεις αποσυνδέουν την εργασία από το αρχικό πτυχίο και προϋποθέτουν αυτό ως βάση όπου θα προστίθεται επιστημονική εμπέθυνση ή επαγγελματική κατάρτιση. Καθίσταται συνεπώς κρίσιμο να υπάρξει ριζική αναβάθμιση των διαδικασιών αποδοχής σε επαγγέλματα εξειδίκευσης και δημόσιου ενδιαφέροντος, σε αντικατάσταση του απλού πτυχίου. Ένα ανάλογο πλαίσιο αλλαγών είναι αναγκαίο ώστε η λειτουργία νέων ιδρυμάτων, μαζί με την αναζωογόνηση των υφιστάμενων, να κινηθεί στον σωστό δρόμο.

Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του ΙΟΒΕ και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.